

Er ref: KN2025/01529

Klimat- och näringslivsdepartementet

kn.remissvar@regeringskansliet.se

kn.nm@regeringskansliet.se

Vår ref: R2025:55

Linda Eriksson

Linda.eriksson@skogsindustrierna.se

Yttrande över Promemoria Skyddet genom nationell fridlysning anpassas till arternas skyddsbehov och andra angelägna intressen

Skogsindustrierna har getts tillfälle att yttra sig över rubricerad remiss och vill ge följande synpunkter.

Sammanfattning:

Skogsindustrierna tillstyrker förslaget med vissa reservationer.

Övergripande kommentarer

Skogsindustrierna välkomnar regeringens förslag till förändringar av de nationella fridlysningsreglerna. Skogsindustrierna anser att Sverige ska ha höga ambitioner för naturvård och artskydd och att detta ska genomföras rättssäkert och effektivt. Kostnaden för dessa gemensamma intressen ska inte enbart bäras av enskilda verksamhetsutövare utan delas av hela samhället. Artskydd har på senare år blivit en av de största rättsliga utmaningarna för svenskt skogsbruk. Reglerna, som tillkom för att skydda växt- och djurarter, får i dag långtgående konsekvenser för brukandet av skogen. Allt fler skogsägare står inför ökade krav, större osäkerhet och i vissa fall förlorade brukningsmöjligheter, ofta utan rätt till ekonomisk kompensation. Rent principiellt anser Skogsindustrierna att fridlysningsbestämmelserna inte bör omfatta pågående markanvändning. Hänsyn till arter och livsmiljöer bör ske i enlighet med hänsynsbestämmelserna i Skogsvårdslagen och i de fall detta inte bedöms som tillräckligt så finns möjligheterna till områdesskydd.

Därför anser vi att det är viktigt att:

- De nationella fridlysningsbestämmelserna på ett effektivt sätt bidrar till att bevara arter. Det är inte effektivt med långtgående inskränkningar i brukandet för vanliga arter med gynnsam bevarandestatus.
- Intrång som avsevärt försvårar pågående markanvändning ger rätt till ersättning oavsett vilken lagstiftning som åberopas och utan att markägaren behöver stämma staten.
- Politiken hänger ihop så att även Skogsutredningens förslag kring fåglar och senaste utslaget i EU-domstolen beaktas.

Skogsindustrierna uppmanar också regeringen att föreslå möjligheter till undantag och dispens i EU:s naturvårdsdirektiv. För arter som är vanligt förekommande bör det finnas utrymme att göra en mer balanserad avvägning än idag.

Rödlistan är ett viktigt kunskapsunderlag men den bygger på bedömningar, inte faktiska populationsdata, och har inbyggda osäkerheter. Rödlistans hotklassning kan vara ett kriterie men en eventuell fridlysning måste framför allt ta hänsyn till om fridlysning är ett effektivt skydd eller inte. Om fridlysning ska vara effektivt kopplat till skogsbruk så krävs det att arterna eller deras miljöer är relativt enkla att identifiera. För arter som både har höga hotklasser och dessutom är svåra att identifiera är andra verktyg som exempelvis Åtgärdsprogram ÅGP eller områdesskydd mycket mer effektivt.

Skogsindustrierna vill också påpeka det felaktiga tankesättet att pågående markanvändning alltid förutsätts vara negativt för fridlysta arter. Skogsbruket lägger inom ramen för pågående markanvändning stora resurser på naturvårdande skötselåtgärder, som till exempel naturvårdsbränning. Åtgärder som efterliknar naturliga störningar som krävs för att många arter ska kunna finnas kvar eller sprida sig. Åtgärden kan vara förödande för enskilda exemplar men helt nödvändig för att arten ska kunna fortleva. Fridlysning av sådana arter kan alltså ha ett motverkande syfte och skapar onödig och kostsam administration.

Det föreslagna regelverket är komplext vilket innebär att ansvariga myndigheter bör tilldelas ordentligt med resurser för att informera och ge råd till verksamhetsutövare.

3.1 De nationella fridlysningsbestämmelserna behöver ändras och möjliggöra ett mer anpassat skydd

Skogsindustrierna delar bedömningen att de nationella fridlysningsbestämmelserna behöver ändras så att förbuden inte i onödan försvårar för verksamheter som exempelvis jord- och skogsbruk. Fridlysning är sällan det mest ändamålsenliga sättet att hantera skyddet av arter. Mycket kan och bör hanteras genom befintligt formellt skydd, frivilliga avsättningar, generell hänsyn och riktade åtgärdsprogram.

3.2 Förbudbestämmelserna för djur

Skogsindustrierna avstyrker utvidgningen av de nationella fridlysningsreglerna för djur så att även deras livsmiljöer omfattas. Det skapar en ännu större osäkerhet, ökat kunskapskrav och en risk för ännu fler och komplicerade processer. Då skyddet har karaktären av områdesskydd bör dessa instrument användas i första hand för att inte kringgå bestämmelserna i kap 7 MB. Det skapar också ett prioriteringsproblem mot skogsvårdslagens hänsynsbestämmelser, som också syftar till att värna just livsmiljöer.

Skogsindustrierna anser att om skyddet ändå ska lyftas in till de nationella fridlysningsbestämmelserna så bör förbuden i 5 a § enbart gälla om skadorna är avsiktliga så att pågående markanvändning undantas, annars blir det nationella skyddet starkare än för de arter som bygger på EU-direktiven.

3.3 Alla slags djur

Skogsindustrierna anser att formuleringen att alla levnadsstadier ska omfattas av förbuden innebär utmaningar. Att säkerställa att inga insektsägg skadas vid skogsbruksåtgärder eller annan verksamhet är orimligt. Förbuden i 5 a § bör endast gälla om skadorna är avsiktliga.

3.6.2 Undantag för verksamheter och åtgärder som inte syftar till att skada eller störa fridlysta arter

Skogsindustrierna välkomnar förslaget.

3.6.3 Undantag från förbuden när pågående markanvändning avsevärt försvåras

Skogsindustrierna välkomnar undantaget men ser en stor risk för ineffektivt naturvårdsarbete genom att sådana förbud alltid prioriteras före skogsvårdslagens hänsynsbestämmelser.

3.6.5 Ny möjlighet till dispens

Skogsindustrierna saknar en dispensgrund som även inkluderar pågående markanvändning. Här skulle man även behöva föra in dispensgrunder som möjliggör en avvägning mellan bevarandeintresset och den enskildes intresse att bruka sin mark. Exempelvis bör man kunna få dispens för att avverka vid ett större angrepp av skogsskadegörare.

4. Regelbunden översyn

Skogsindustrierna anser att det är bra att listan ses över regelbundet men att det inte bör ske alltför ofta för att skapa större förutsägbarhet och stabilitet i regelverket.

5.2 Kriterier för att bestämma omfattningen av skyddet för nationellt fridlysta arter

Skogsindustrierna anser att de föreslagna kriterierna inte beaktar arternas skyddsbehov då det främst är hotkategori som arter ges i den nationella rödlistan som utgör kriterie. Skyddsbehovet måste utgå från vilket hot som föreligger mot varje art vilket inte rödlistan gör. Det finns exempelvis kritiskt hotade arter som är extremt sällsynta och endast är kända från skyddade områden. Mot sådana arter kan fridlysning inte sägas begränsa det hot mot arter som finns.

Skogsindustrierna vill också poängtera vikten av att inte enbart utgå från rödlistans hotklassning utan även bedöma OM fridlysning är en effektiv skyddsåtgärd. Ett exempel är barrskogslavflyt som klassas som CR och således enligt förslaget skulle kunna klassas som SK1.AH dvs strikt skydd utan möjlighet till undantag, och där både individer av arten samt dess livsmiljö skyddas. Det är en art som förekommer i äldre lavrika skogar, och som man hittar genom att inventera med lampor nattetid under de kanske två veckor på försommaren då arten flyger i trädkronorna på de ytterst få lokaler där den finns. I övrigt vet man inte så mycket om vare sig utbredning, ekologi eller spridningsförmåga. Hur är fridlysning tänkt att fungera i praktiken för att skydda barrskogslavflytet? Ska det göras riktade lysinventeringar i alla lavrika skogar nedan fjällkedjan för att säkerställa vilka lokaler som faktiskt omfattas av fridlysning? Kommer det ansvaret ligga på markägaren eller på myndigheterna? Sannolikt är det mer effektivt att identifiera lavrika skogar med höga naturvärden och säkerställa att tillräckligt stor del av dessa skogar får ett långsiktigt skydd. Antingen formellt eller frivilligt.

Skogsindustriernas utgångspunkter

Skogen är Sveriges viktigaste naturtillgång och basen för en av våra viktigaste exportbranscher. Skogen utgör samtidigt en ekonomisk trygghet och resultatet av många generationers brukande för många skogsägare. Skogen är också hemvist för många arter och Sverige har som land en plikt enligt EU-regler och internationella konventioner att bevara biologisk mångfald. Den svenska skogspolitiken har de senaste 30 åren framgångsrikt byggt på en balans mellan ett produktionsmål och ett miljömål. Skogspolitiken bygger också på en respekt för den enskilde skogsägaren genom principen om frihet under ansvar. Skogsindustrierna anser att det behövs en balans mellan brukande och bevarande. En balans som beaktar att skogen ska kunna generera ett tillförlitligt virkesflöde till skogsindustrin och dess förädlingsled samt avkastning till skogsägarna samtidigt som biologisk mångfald värnas. Det är också viktigt att statens bevarandeambitioner korresponderar med budgetanslag för skydd av natur eftersom rätten till rimlig ersättning är avgörande. Skogsbruk är en mycket långsiktig verksamhet och kräver därför stabilitet och förutsägbarhet. En produktionscykel är ca 60-120 år och sträcker sig därför över minst två generationer.

Med förnybar råvara från skogen har skogsindustrin och skogsindustrins produkter en nyckelroll i utveckling för ett hållbart, biobaserat samhälle samt för att skapa sysselsättning och välfärd i hela landet.

Skogsindustrin vill driva på en mer hållbar utveckling och har därför tagit fram tre löften som berör klimat, cirkularitet och biologisk mångfald:

- Till 2040 ska skogsindustrins klimatnytta öka med 30 procent.
- 2040 ska skogsindustrins produkter vara fossilfria och återvinningsbara.
- 2040 ska Sverige ha livskraftiga skogar med en rikare biologisk mångfald.

För att detta ska vara möjligt krävs bland annat hög och hållbar tillväxt i skogen så att kolsänkan i växande skog och i produkter samt tillgången på råvara till biobaserade produkter säkras.

För Skogsindustrierna

Linda Eriksson